

ФАРМАЦЕВТ

ПРАКТИК

05 [191] 2020
ISSN 2409-2584

ТЕРИТОРІЯ АПТЕКИ: ВІДВІДУВАЧ З НАДМІРНОЮ МАСОЮ ТІЛА **26**

COVID-19: доступ до лікування

6

Перспективи назальних лікарських форм

8

Мої 5 правил гігієни рук

23

Акваріумна «психотерапія»

38

ТЕРИТОРІЯ АПТЕКИ: ВІДВІДУВАЧ З НАДМІРНОЮ МАСОЮ ТІЛА

У всьому світі ожиріння набуло масштабів епідемії: з 2016 р. понад 1,9 млрд дорослих мали надмірну масу тіла, з яких понад 650 млн страждали на ожиріння. Щорічно через надмірну масу тіла умирають щонайменше 2,8 млн осіб [1]

НАДМІРНА МАСА ТІЛА ТА ОЖИРІННЯ

Надмірна маса тіла та ожиріння — результат формування аномальних або надмірних жирових відкладень, які можуть завдавати шкоди здоров'ю. Зазвичай вони є наслідком неправильного співвідношення калорій, що поглинаються та витрачаються.

Для діагностики ожиріння та надмірної маси тіла у дорослих використовують так званий індекс маси тіла (ІМТ). Цей показник розраховують як відношення маси тіла у кілограмах до квадрату зросту людини у метрах (кг/м²).

Згідно із визначенням ВООЗ діагноз «надмірна маса тіла» або «ожиріння» у дорослих встановлюють у таких випадках:

- ІМТ більше або дорівнює 25 — надмірна маса;
- ІМТ більше або дорівнює 30 — ожиріння.

ІМТ є найбільш зручним критерієм оцінки рівня ожиріння і надмірної маси тіла в популяції, оскільки він є однаковим для обох статей, а також для дорослих людей усіх вікових категорій. У той же час ІМТ вважають приблизним критерієм, оскільки у різних людей він може відповідати різному ступеню повноти [2].

ЯК ПОЗБУТИСЯ НАДМІРНОЇ МАСИ ТІЛА

Експерти ВООЗ вважають, що ожиріння можна попередити завдяки регулярній фізичній активності та здоровому харчуванню (обмеження споживання цукру і солі, загального споживання жирів, зокрема, заміна насичених жирів ненасиченими, а також збільшення в рації фруктів, овочів, бобових, продуктів з цільного зерна та горіхів) [2].

На жаль, іноді виникають ситуації, коли обмеження у їжі та спортивні навантаження не дають помітних результатів. У такому випадку варто звернутися до лікаря та пройти відповідне обстеження. Адже відомо, що деякі види ожиріння можуть бути спричинені гормональним дисбалансом, наслідком якого є порушення обміну речовин. У випадку, коли лікар не виявив патологічних станів, що потребують специфічного медикаментозного лікування, можна скористатися препаратами для схуднення.

Як відомо, у рамках самолікування часто використовують препарати різних фармакологічних груп, у тому числі діуретики, проносні тощо. Існують засоби, які спеціально розроблені для людей, що страждають на ожиріння та мають надмірну масу тіла.

АНОРЕКСИГЕННІ ПРЕПАРАТИ

Анорексигенні препарати справляють дію на центральні механізми регуляції апетиту, що локалізуються у гіпоталамусі, активізують роботу центру насичення та знижують роботу центру голоду. Їх поділяють на препарати, що впливають на катехоламінінергічну систему (стимулятори ЦНС) — амфетамін, фепранон, дезопімон, а також на препарати, що впливають на катехоламінінергічну та серотонінергічну системи (наприклад, сибутраміні).

Зокрема, сибутраміні є похідним амфетаміну, який підсилює відчуття насичення та гальмує відчуття голоду на досить тривалій термін, завдяки чому людина споживає меншу кількість калорій на добу. Одночасно із пригніченням апетиту препарати сибутраміні знижують концентрацію сечової кислоти, тригліцеридів, загального холестерину та ліпопротеїдів низької щільності на фоні підвищення вмісту ліпопротеїдів високої щільності, а також чинять антидепресивну дію.

ПАМ'ЯТКА ПРОВІЗОРУ

Анорексигенні препарати протипоказані при вираженій артеріальній гіпертензії, ішемічній хворобі серця, серцевій недостатності, порушеннях мозкового кровообігу, глаукомі, тиреотоксикозі, а також неврологічній патології, що супроводжується підвищенням збудливості ЦНС та судомамі.

Амфетамін, фепранон, дезопімон спричиняють занепокоєння, безсоння, порушення серцевого ритму, підвищення рівня артеріального тиску (АТ) та зумовлюють медикаментозну залежність. При застосуванні сибутраміну можливі tachycardia, підвищення рівня АТ, головний біль, стимуляція ЦНС, порушення сну, запор.

Застосування лікарських засобів, діючою речовиною яких є сибутраміні, в Україні заборонено [3].

ЗАСОБИ З ПЕРИФЕРИЧНИМ МЕХАНІЗМОМ ДІЇ

Орлістат — найбільш відомий представник засобів з периферичним механізмом дії, що застосовують при ожирінні.

Препарат використовують у поєднанні з помірно гіпокалорійною дієтою у хворих на ожиріння з ІМТ ≥ 30 кг/м² або в пацієнтів з надмірною масою тіла та ІМТ ≥ 28 кг/м², у тому числі у тих осіб, у яких наявні чинники ризику, асоційовані з ожирінням.

Орлістат є потужним та специфічним інгібітором ліпаз у травному тракті, що має тривалу дію. Терапевтична дія препарату здійснюється у просвіті шлунка та тонкого кишечника і полягає в утворенні ковалентних сполук з активною сериноюв ділянкою шлункової та панкреатичної ліпаз. Інактивовані фермент при цьому втрачає здатність розщеплювати жири їжі (що надходять у формі тригліцеридів), впливати на вільні жирні кислоти, які всмоктуються, а також на моногліцериди.

Відповідно до результатів клінічного дослідження, в якому брали участь 3305 пацієнтів з ожирінням, використання орлістату на фоні змін способу життя сприяє зменшенню маси тіла та уповільненню розвитку цукрового діабету 2-го типу [4].

ПАМ'ЯТКА ПРОВІЗОРУ

Прийом орлістату слід припинити через 12 тиж у разі відсутності зменшення маси тіла щонайменше на 5% порівняно з початковим показником.

Орлістат протипоказаний при синдромі хронічної мальабсорбції, холестази, гіперчутливості до діючої речовини або до будь-яких інших компонентів препарату, а також у період годування груддю.

Слід уникати одночасного застосування орлістату та акарбози.

При одночасному прийомі з варфарином або іншими антикоагулянтами необхідний моніторинг показника міжнародного нормалізованого відношення. Під час застосування орлістату потрібно контролювати лікування протидіабетичними лікарськими засобами.

Одночасне призначення разом із циклоспорином не рекомендоване.

КОМБІНОВАНІ ПРЕПАРАТИ

При підвищеному апетиті, а також з метою зменшення надлишкової маси тіла у поєднанні з дієтотерапією пропонують комплексні лікарські засоби, що містять

суміш рослинних екстрактів (сухе листя зеленого чаю, гідроксилімонна кислота, хрому піколінат, карнітин, екстракти з бобів квасолі звичайної, плодів чорниці, насіння винограду, плодів померанцю та фенхелю тощо), а також вітаміни, мінеральні речовини та ін.

Зокрема, листя зеленого чаю сприяють зменшенню маси тіла, впливаючи на термогенез, окиснення жирів та пригнічення лептину (пептидний гормон, що регулює енергетичний обмін). Екстракт з плодів померанцю заміщує функцію епінефрину, підвищуючи метаболізм та термогенез, а плоди фенхелю прискорюють просування їжі по травному тракту.

Амінокислоти на кшталт карнітину підвищують утилізацію ліпідів з метою енергозабезпечення та сповільнюють швидкість синтезу молекул жиру в підшкірно-жирових депо. Результатом застосування L-карнітину є стійке зменшення жирової тканини, при цьому значно підвищується ефективність окиснення жирів.

Своєю чергою, гідроксилімонна кислота знижує апетит і пригнічує синтез жирів. Також за наявності гідроксидитратного комплексу підвищується рівень глікогену, який активує глюкорцептори, що сприяє настанню відчуття ситості та зменженню апетиту.

Хрому піколінат регулює засвоєння глюкози клітинами організму та підтримує нормальний фізіологічний рівень глюкози в крові. До того ж він регулює вуглеводний та ліпідний (зокрема, холестеринний) обмін в організмі.

ПАМ'ЯТКА ПРОВІЗОРУ

Протипоказаннями до застосування комбінованих засобів є підвищена чутливість до будь-якого з компонентів препарату.

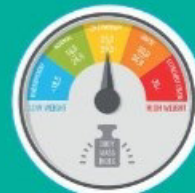
Засоби, що містять лактозу, не слід застосовувати пацієнтам з рідкісними спадковими формами непереносимості галактози, недостатності лактази або синдромом глюкозо-галактозної мальабсорбції.

Перед використанням засобів, що містять йод, необхідно проконсультуватися з ендокринологом. Також слід уникати одночасного застосування інших препаратів йоду та лікарських засобів для лікування захворювань щитоподібної залози.

Хворим на цукровий діабет доцільно проконсультуватися із лікарем.

Протипоказано застосовувати комбіновані засоби у період вагітності та годування груддю.

Для діагностики ожиріння та надмірної маси тіла у дорослих використовують так званий індекс маси тіла. Цей показник розраховують як відношення маси тіла у кілограмах до квадрату зросту людини у метрах (кг/м²)

БІОЛОГІЧНО АКТИВНІ ДОМІШКИ

Основою біологічно активних домішок (БАД) виступають натуральні компоненти, що тонізують організм, мають здатність розщеплювати жири або гальмують відчуття голоду.

Наприклад, гуанаре та гарцинія, які входять до складу деяких БАД, справляють тонізуючу дію, а топінмавон, гарбуз та батат прискорюють позбавлення від жирового прошарку, забезпечуючи організм необхідними поживними речовинами.

Своєю чергою, мікрокрystalічна целюлоза, потрапляючи до шлунка, значно збільшується в об'ємі, зумовлюючи відчуття ситості, завдяки чому можна знизити добуву калорійність меню.

При цьому ефект, що спричиняють деякі БАДи, може бути зумовлений наявністю в їхньому складі сечогінної речовини або проносного компонента.

ПАМ'ЯТКА ПРОВІЗОРУ

Прийом препаратів, до складу яких входять гуанаре та гарцинія, можуть стати причиною головного болю, підвищеної знервованості, безсоння, запора та прискореного серцебиття.

Мікрокрystalічна целюлоза протипоказана хворим із частими запорами, метеоризмом, дисбактеріозом кишечника, гіповітамінозом, анорексією або булімією, особам літнього віку (при нестачі поживних речовин) та жінкам у період вагітності і годування груддю.

Підготувала Олександра Демецька, канд. біол. наук

Список літератури знаходиться в редакції

